

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑ

**ΑΙΤΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ
ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 226 ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΕΚ**

Υποβληθείσα από το πολιτικό κόμμα

**ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ
(LIBERAL ALLIANCE)**

κατά της

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

10 Οκτωβρίου 2008

Η αιτούσα εκπροσωπείται από τον:

**Βασίλη Σωτηρόπουλο
Δικηγόρο**

Μαυρομχάλη 9, Αθήνα 10679

Τηλ. (0030) 210-3389847

E-mail: vsotiropoulos@datpro.gr
www.datpro.gr

ΑΙΤΗΣΗ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ
ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 226 ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΕΚ

10 Οκτωβρίου 2008

1. Γενικά

1.1. Η παρούσα καταγγελία υποβάλλεται από το πολιτικό κόμμα ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ (εφεξής: η καταγγέλλουσα). Αναφέρεται στην επικείμενη παράβαση των υποχρεώσεων της Ελληνικής Δημοκρατίας που απορρέουν από την Οδηγία 38/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360 ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ (εφεξής: η Οδηγία).

1.2. Σύμφωνα με σχέδιο νόμου του υπουργείου Δικαιοσύνης της Ελληνικής Δημοκρατίας, το οποίο κατατέθηκε στη Βουλή των Ελλήνων στις 9 Οκτωβρίου 2008, επίκειται άμεσα η νομοθέτηση δικαιώματος σύναψης “Συμφώνου Ελεύθερης Συμβίωσης”. Πρόκειται για εισαγωγή του θεσμού της καταχωρισμένης συμβίωσης (registered partnership) στο ελληνικό οικογενειακό δίκαιο. Το δικαίωμα αυτό προβλέπεται ότι θα ισχύει ρητά μόνο για ετερόφυλα ζεύγη, ενώ σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση, αλλά και ανακοινώσεις στην ιστοσελίδα του υπουργείου, εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής του νομοσχεδίου τα ομόφυλα ζευγάρια.

1.3. Η διάταξη αυτή, εφόσον ψηφισθεί από την Βουλή των Ελλήνων και εκδοθεί και δημοσιευθεί από τον Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας, θα παραβιάσει την υποχρέωση του κράτους μέλους για αναγνώριση των δικαιωμάτων των καταχωρισμένων ομόφυλων συντρόφων ως “μέλη οικογένειας”, κατά τις διατάξεις της Οδηγίας 38/2004. Η εξαίρεση που περιλαμβάνει το νομοσχέδιο αποκλείει, κατ' αποτέλεσμα, τα ομόφυλα ζευγάρια ευρωπαίων πολιτών από την ενάσκηση των δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται από την Οδηγία και εξειδικεύουν τις θεμελιώδεις κοινοτικές ελευθερίες της μετακίνησης, εισόδου, εξόδου, προσωρινής και μόνιμης διαμονής προσώπων στα

κράτη μέλη της Κοινότητας. Η εξαίρεση των ομόφυλων ζευγαριών από το δικαίωμα σύναψης συμφώνου καταχωρημένης συμβίωσης, περίπτωση μοναδική στο σύνολο των ευρωπαϊκών κρατών που έχουν αναγνωρίσει τον θεσμό της καταχωρημένης συμβίωσης, συνιστά αθέμιτη διακριτική μεταχείριση με βάση το φύλο και τον σεξουαλικό προσανατολισμό, κατά παράβαση του κοινοτικού δικαίου, όπως εκτίθεται αναλυτικά κατωτέρω.

1.4. Ενόψει της εν λόγω παραβίασης, η καταγγέλλουσα ζητά από την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων να ασκήσει τις αρμοδιότητές της, κατ' άρθρο 226 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, λόγω παράβασης κοινοτικής υποχρέωσης της Ελληνικής Δημοκρατίας (εφεξής: το κράτος μέλος).

2. Η καταγγέλλουσα

2.1. Η καταγγέλλουσα αποτελεί πολιτικό κόμμα, το οποίο ιδρύθηκε το έτος 2007, σύμφωνα με το οικείο ημεδαπό θεσμικό πλαίσιο του κράτους μέλους και έλαβε μέρος στις εθνικές εκλογές του έτους 2007. Σύμφωνα με το Προίμιο του Καταστατικού της, “οι αρχές της Δημοκρατίας, της ελευθερίας της έκφρασης, της διάκρισης των εξουσιών, της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των δικαιωμάτων του ατόμου στην ελευθερία, την αυτοδιάθεση, την ανεξιθρησκία, την ιδιοκτησία, το ελευθέρως επιχειρείν, αποτελούν τα θεμέλια και τις πηγές της πολιτικής σκέψης και δράσης της Φιλελεύθερης Συμμαχίας”. Σύμφωνα με το ίδιο κείμενο, η καταγγέλλουσα “τοποθετείται στον ιδεολογικό και πολιτικό χώρο της ευρωπαϊκής φιλελεύθερης πολιτικής οικογένειας, στην οποία θα ενταχθεί και οργανωτικά (ALDE, ELDR)”.

2.2. Στο πλαίσιο της πολιτικής δράσης της, η καταγγέλλουσα νομιμοποιείται να υποβάλλει την παρούσα καταγγελία ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Εξάλλου, η καταγγέλλουσα έχει απευθυνθεί και στο παρελθόν στην Επιτροπή, για να εκθέσει παραβάσεις του κοινοτικού δικαίου από το κράτος μέλος. Η πρώτη επιστολή της καταγγέλλουσας που ασκήθηκε στις 7 Δεκεμβρίου 2007 αφορούσε σχέδιο νόμου για την απαγόρευση σε ιδιώτες να αποκτούν, χωρίς κυβερνητική έγκριση, πάνω από το 20% των μετοχών των Δημοσίων Επιχειρήσεων Κοινωνικής Οφέλειας (ΔΕΚΟ). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, δια του Επιτρόπου κ. Τσάρλι Μακ Γκρίβι, με επιστολή που απηύθηνε στην Ελληνική Δημοκρατία, διέγνωσε την παραβίαση των άρθρων 43 και 56 λόγω της θέσπισης της καταγγελλθείσας νομοθεσίας. Στις 15 Μαΐου 2008, η καταγγέλλουσα απευθύνθηκε εκ νέου στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, για άλλο ζήτημα, εκθέτοντας ότι οι διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας που ρυθμίζουν το κλειστό επάγγελμα των Μεταφορέων Δημόσιας Χρήσης, αλλά και γενικότερα το καθεστώς αποθήκευσης, μεταφοράς και διανομής πετρελαϊκών προϊόντων στην

Ελλάδα είναι αντίθετες με το κοινοτικό δίκαιο, καθώς παραβιάζουν τα άρθρα 14, 28 και 43 της Συνθήκης.

2.3. Ως άμεσα ενδιαφερόμενη, η καταγγέλλουσα με την παρούσα αίτηση εκθέτει ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής επικείμενη παραβίαση της Συνθήκης και πιο συγκεκριμένα της ελευθερίας των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών. Συνεπώς, η καταγγέλλουσα παραδεκτώς προσφεύγει ενώπιον της Επιτροπής και γι' αυτό η παρούσα πρέπει να εξεταστεί κατ' ουσίαν.

3. Οι διατάξεις της Οδηγίας για το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών

3.1. Σύμφωνα με την παράγραφο (5) του Προοιμίου της Οδηγίας, το δικαίωμα όλων των πολιτών της Ένωσης να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, προκειμένου να ασκείται υπό αντικειμενικές συνθήκες ελευθερίας και αξιοπρέπειας, θα πρέπει να παρέχεται και στα μέλη της οικογένειάς τους, ανεξαρτήτως της ιθαγένειάς τους. Για τους σκοπούς της Οδηγίας, ο ορισμός του “μέλους της οικογένειας”, θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει τον καταχωρισμένο σύντροφο, εάν η νομοθεσία του κράτους μέλους υποδοχής αναγνωρίζει τη σχέση καταχωρισμένης συμβίωσης ως ισοδύναμη προς τον γάμο.

3.2. Σύμφωνα με το άρθρο 1, ο σκοπός της Οδηγίας είναι να καθοριστούν: (α) οι όροι που διέπουν την άσκηση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στην επικράτεια των μελών από τους πολίτες της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους, (β) το δικαίωμα μόνιμης διαμονής στην επικράτεια των κρατών μελών των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους, (γ) οι περιορισμοί των δικαιωμάτων που αναφέρονται στα στοιχεία (α) και (β), για λόγους δημόσιας τάξης, δημόσιας ασφάλειας ή δημόσιας υγείας.

3.3. Η έννοια του “μέλους της οικογένειας”, το οποίο απολαμβάνει των δικαιωμάτων της Οδηγίας ορίζεται στο άρθρο 2. Σύμφωνα με αυτήν την διάταξη, “μέλος της οικογένειας” είναι: (α) ο/η σύζυγος προσώπου που έχει την ιθαγένεια κράτους μέλους, (β) ο/η σύντροφος με τον οποίο το πρόσωπο που έχει την ιθαγένεια κράτους μέλους έχει σχέση καταχωρισμένης συμβίωσης βάσει της νομοθεσίας κράτους μέλους, εφόσον η νομοθεσία του κράτους μέλους υποδοχής αναγνωρίζει τη σχέση καταχωρισμένης συμβίωσης ως ισοδύναμη προς τον γάμο και σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται στην οικεία νομοθεσία του κράτους μέλους υποδοχής, (γ) οι απευθείας κατιόντες, οι

οποίοι είναι κάτω της ηλικίας των 21 ετών ή είναι συντηρούμενοι, καθώς κι εκείνοι του/της συζύγου ή του/της συντρόφου, όπως ορίζεται στο στοιχείο (β), (δ) οι συντηρούμενοι απευθείας ανιόντες καθώς κι εκείνοι του/της συζύγου ή του/της συντρόφου, όπως ορίζεται στο στοιχείο (β).

3.4. Για τα παραπάνω πρόσωπα, η Οδηγία θεσπίζει τα παρακάτω δικαιώματα που οφείλουν να διασφαλίζουν τα κράτη μέλη: (α) δικαίωμα εξόδου και εισόδου σε κράτη μέλη άλλα από αυτά της ιθαγένειάς τους (άρθρα 4 και 5), (β) δικαιώματα διαμονής σε κράτη μέλη άλλα από αυτά της ιθαγένειάς τους (άρθρα 6 έως 10), (γ) διατήρηση του δικαιώματος διαμονής από τα μέλη της οικογένειας σε περίπτωση θανάτου ή αναχώρησης του πολίτη της Ένωσης (άρθρο 12), (δ) διατήρηση του δικαιώματος διαμονής από τα μέλη της οικογένειας σε περίπτωση διαζυγίου, ακύρωσης του γάμου ή λήξης της καταχωρισμένης σύμβασης (άρθρο 13), (ε) δικαίωμα μόνιμης διαμονής (άρθρα 16 έως 21).

3.5. Οι προβλεπόμενοι από την Οδηγία περιορισμοί στα παραπάνω δικαιώματα, αναφέρονται περιοριστικά στο κεφάλαιο V και αφορούν λόγους δημόσιας τάξης, δημόσιας ασφάλειας και δημόσιας υγείας. Στους περιορισμούς αυτούς δεν περιλαμβάνονται κριτήρια όπως το φύλο ή ο σεξουαλικός προσανατολισμός, καθώς εξάλλου περιορισμοί που βασίζονται σε αυτές τις ιδιότητες των προσώπων δεν είναι θεμιτοί σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο.

3.6. Συνολικά, η Οδηγία εξειδικεύει τη θεμελιώδη ελευθερία της μετακίνησης προσώπων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θεσπίζοντας συγκεκριμένα δικαιώματα μετακίνησης, διαμονής και εγκατάστασης για τα μέλη της οικογένειας των ευρωπαίων πολιτών. Η Οδηγία δεν επιβάλλει στα κράτη μέλη την αναγνώριση της καταχωρισμένης συμβίωσης. Το θεμελιώδες κοινοτικό δίκαιο, όμως, επιβάλλει στις περιπτώσεις των κρατών μελών που η νομοθεσία προβλέπει την καταχωρισμένη συμβίωση, να μην καθιερώνονται αθέμιτες διακρίσεις που αποκλείουν ευρωπαίους πολίτες και μέλη της οικογένειάς τους από τα δικαιώματα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής σε κράτη μέλη (πρβλ. C-267/06, υπόθεση Maruko, σκέψη 59).

4. Το σχέδιο νόμου του υπουργείου Δικαιοσύνης του κράτους μέλους

4.1. Στις 4 Απριλίου 2008 αναρτήθηκε στην ιστοσελίδα του υπουργείου Δικαιοσύνης (www.ministryofjustice.gr) ένα “Ενημερωτικό σημείωμα του υπουργού Δικαιοσύνης για το σύμφωνο ελεύθερης συμβίωσης προς τους βουλευτές και ευρωβουλευτές όλων των κομμάτων”. Στο σημείωμα αυτό αναγνωρίζεται ότι ο θεσμός έχει κατοχυρωθεί από ευρωπαϊκά κράτη, ώστε να αφορά ετερόφυλα ή/και ομόφυλα ζευγάρια. Ο υπουργός προεξαγγέλλει στο σημείωμά του μια

παγκόσμια νομοθετική πρωτοτυπία: “Στην Ελλάδα, όμως, το προτεινόμενο νομοσχέδιο αφορά αποκλειστικά ετερόφυλα [ζευγάρια]”. Στις 9 Οκτωβρίου 2008, ο υπουργός Δικαιοσύνης κατέθεσε στη Βουλή των Ελλήνων το σχέδιο νόμου «Μεταρρυθμίσεις για την οικογένεια, το παιδί, την κοινωνία και άλλες διατάξεις». Το πρώτο μέρος του εν λόγω σχεδίου νόμου αποτελεί το κεφάλαιο με τίτλο “Σύμφωνο ελεύθερης συμβίωσης”. Την ίδια ημέρα, το νομοσχέδιο και η αιτιολογική του έκθεση αναρτήθηκαν στην ιστοσελίδα του υπουργείου [www.ministryofjustice.gr].

4.2. Σύμφωνα με το πρώτο άρθρο του νομοσχεδίου, η σύναψη του συμφώνου είναι επιτρεπτή αποκλειστικά και μόνο σε πρόσωπα διαφορετικού φύλου και καθορίζεται ο συστατικός τύπος του συμφώνου, που είναι το συμβολαιογραφικό έγγραφο καταρτιζόμενο αυτοπροσώπως από τα δύο συμβαλλόμενα μέρη. Η έναρξη της ισχύος του συμφώνου, για λόγους ασφάλειας των συναλλαγών, ορίζεται από την κατάθεση αντιγράφου του συμβολαιογραφικού εγγράφου στον ληξίαρχο του τόπου κατοικίας των συμβληθέντων.

4.3. Περαιτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 2 του νομοσχεδίου, για τη σύναψη του συμφώνου ισχύουν οι ίδιες θετικές και αρνητικές προϋποθέσεις όπως και για τη σύναψη γάμου, με εξαίρεση το κώλυμα της εκ πλαγίου συγγένειας εξ αγχιστείας που θεωρήθηκε υπερβολικό να εμποδίζει τη σύναψη του συμφώνου. Η λύση του συμφώνου, κατά το άρθρο 4, γίνεται είτε με νέα αντίθετη συμφωνία των δύο μερών, είτε με μονομερή συμβολαιογραφική δήλωση ή αυτοδικαίως, αν συναφθεί γάμος του ενός ή και των δύο προσώπων. Κατά το άρθρο 5, όπως και στο θεσμό του γάμου, η κατάρτιση του συμφώνου δεν μεταβάλλει το επώνυμο των προσώπων. Κατά το άρθρο 6, υπάρχει δικαίωμα αξίωσης στα αποκτήματα, για ό,τι αποκτήθηκε μετά τη λύση του συμφώνου. Κατά το άρθρο 7, ρυθμίζεται το δικαίωμα διατροφής μετά τη λύση του συμφώνου, κατά τρόπο ανάλογο όπως η σχετική διάταξη για τη διατροφή μετά τη λύση του γάμου. Κατά το άρθρο 8 καθιερώνεται τεκμήριο πατρότητας για τον άνδρα που συνήψε σύμφωνο με τη μητέρα του τέκνου, κατά τρόπο αντίστοιχο όπως και στις διατάξεις περί γάμου, ενώ ρητά αναφέρεται ότι η προσβολή της πατρότητας ασκείται κατά τις διατάξεις για την προσβολή πατρότητας τέκνου καταγόμενου από γάμο. Κατά το άρθρο 9, το επώνυμο των τέκνων επιλέγεται από τα πρόσωπα που συνάπτουν το σύμφωνο συμβίωσης, με κοινή αμετάκλητη δήλωσή τους, ανάλογα με τα ισχύοντα για τα τέκνα που γεννώνται στο πλαίσιο της έγγαμης συμβίωσης. Κατά το άρθρο 10, τα ζητήματα γονικής μέριμνας ρυθμίζονται κατά τρόπο ανάλογο με αυτόν για τη γονική μέριμνα τέκνων καταγόμενων από γάμο. Ως προς τα κληρονομικά δικαιώματα, το άρθρο 11 προβλέπει απόκλιση του ποσοστού στο οποίο καλείται ο σύντροφος στην εξ αδιαθέτου διαδοχή. Ωστόσο, ισχύουν κατ' αναλογία οι διατάξεις για την αποκλήρωση νόμιμου μεριδούχου και την κληρονομική αναξιότητα. Τέλος, κατά το άρθρο 13, όλες οι περιουσιακές και προσωπικές σχέσεις των προσώπων που έχουν καταρτίσει σύμφωνο συμβίωσης, οι σχέσεις τους με

τα τέκνα που γεννήθηκαν από τη συμβίωσή τους, καθώς και οι κληρονομικές σχέσεις, διέπονται από το ελληνικό δικαιο, όταν το σύμφωνο έχει καταρτισθεί στην Ελλάδα, ενώ όταν το σύμφωνο έχει καταρτισθεί στην αλλοδαπή εφαρμόζεται το δίκαιο που ορίζουν οι κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου που ισχύουν στο forum κατάρτισης του συμφώνου.

4.4. Από όλα τα ανωτέρω προκύπτει ότι ο θεσμός που θα νομοθετηθεί στην Ελλάδα θα έχει αποτελέσματα ισοδύναμα (equivalent) σε σημαντικό βαθμό με το θεσμό του γάμου, καθώς τα δικαιώματα που απορρέουν από τη σύναψή του αφορούν όλες τις έννομες σχέσεις και συνέπειες που μπορεί να έχει και η σύναψη του γάμου (υποχρέωση συμβίωσης, αξίωση στα αποκτήματα, τεκμήριο πατρότητας, γονική μέριμνα τέκνων, δικαιώματα διατροφής, κληρονομικά δικαιώματα κλπ). Δεν αποτελεί δηλαδή απλώς έναν θεσμό “αναγνώρισης συγκατοίκησης” (cohabitation agreement), αλλά τα αποτελέσματά του εκτείνονται σε όλο το φάσμα των συνεπειών που έχει και ο γάμος. Εξάλλου, το κριτήριο των “ισοδυνάμων αποτελεσμάτων” δεν ταυτίζεται με προϋπόθεση ύπαρξης ίδιων δικαιωμάτων και υποχρεώσεων με αυτές που προβλέπει το δίκαιο του γάμου. Το σχέδιο νόμου και η αιτιολογική του έκθεση προσκομίζονται ως “Σχετικά” και υποβάλλεται μαζί με την παρούσα, ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

5. Παραβίαση της Συνθήκης από το κράτος μέλος: αθέμιτος αποκλεισμός από κοινοτικές ελευθερίες και διακριτική μεταχείριση λόγω φύλου και σεξουαλικού προσανατολισμού

5.1. Το άρθρο 1 του νομοσχεδίου αποκλείει τα ομόφυλα ζευγάρια από το δικαίωμα σύναψης συμφώνου ελεύθερης συμβίωσης στην Ελλάδα.

5.2. Σύμφωνα με την Γνωμοδότηση της Εθνικής Επιτροπής των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου της 14ης Ιουλίου 2008, η διάταξη αυτή παραβιάζει τα άρθρα 8 (σεβασμός ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής) και 14 (απαγόρευση διακρίσεων) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Συγκεκριμένα, η Εθνική Επιτροπή αναφέρει επ' αυτού: “το ότι ο Έλληνας νομοθέτης εισάγει ένα νέο θεσμό, από τον οποίο αποκλείει την ομόφυλη συμβίωση συνιστά άμεση διάκριση λόγω γενετήσιου προσανατολισμού, ευθέως αντίθετη με τα άρθρα 8 και 14 της ΕΣΔΑ. Το ΕΔΔΑ έχει κρίνει ότι ο γενετήσιος προσανατολισμός καλύπτεται από το άρθρο 14 ΕΣΔΑ,¹ και ότι «η έννοια της ‘οικογένειας’ δεν περιορίζεται σε σχέσεις βασισμένες στο γάμο αλλά περιλαμβάνει και άλλους *de facto* οικογενειακούς δεσμούς όταν τα μέρη ζουν μαζί εκτός γάμου».²” Η Γνωμοδότηση αυτή

¹ *Salgueiro da Silva Mouta κατά Πορτογαλίας*, απόφ. 21.12.1999, παρ. 28.

² *Berrehab κατά Ολλανδίας*, απόφ. 26.05.1994, παρ. 44, *Johnston κατά Ιρλανδίας*, απόφ. 18.12. 1986, παρ.

βρίσκεται αναρτημένη στην ιστοθέση της Εθνικής Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου [www.nchr.gr] και προσκομίζεται ως “Σχετικό” έγγραφο, το οποίο συνοποβάλλεται με την παρούσα.

5.3. Σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 2 της ΣυνθΕΕ, η Ευρωπαϊκή Ένωση σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950, και όπως προκύπτουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, ως γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου.

5.4. Σύμφωνα με το άρθρο 18 παρ. 1 της ΣυνθΕΚ, κάθε πολίτης της Ένωσης έχει το δικαίωμα να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών, υπό την επιφύλαξη των περιορισμών και με τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στην Συνθήκη και στις διατάξεις που θεσπίζονται για την εφαρμογή της. Κατά το άρθρο 43 παρ. 1 ΣυνθΕΚ, οι περιορισμοί της ελευθερίας εγκαταστάσεως των υπηκόων ενός κράτους μέλους στην επικράτεια ενός άλλου κράτους μέλους απαγορεύονται. Οι επιτρεπόμενοι περιορισμοί για τους αλλοδαπούς, σύμφωνα με το άρθρο 46, αφορούν μόνο λόγους δημόσιας τάξεως, δημόσιας ασφάλειας και δημόσιας υγείας.

5.5. Σύμφωνα με το άρθρο 21 παρ. 1 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απαγορεύεται κάθε διάκριση ιδίως λόγω φύλου, φυλής, χρώματος, εθνοτικής καταγωγής ή κοινωνικής προέλευσης, γενετικών χαρακτηριστικών, γλώσσας, θρησκείας ή πεποιθήσεων, πολιτικών φρονημάτων ή κάθε άλλης γνώμης, ιδιότητας μέλους εθνικής μειονότητας, παρουσίας, γέννησης, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού. Σύμφωνα με την Επεξήγηση του άρθρου 21 παρ. 1 του Χάρτη, η διάταξη αυτή αφορά περιπτώσεις διακρίσεων από τα θεσμικά και λοιπά όργανα της Ένωσης, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους που τους έχουν ανατεθεί δυνάμει των Συνθηκών, καθώς και από τα κράτη μέλη μόνον όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης. Συνεπώς, το άρθρο 21 παρ. 1 του Χάρτη πρέπει να εφαρμοστεί από την Ελληνική Δημοκρατία κατά την εκπλήρωση των υποχρεώσεών της που απορρέουν από την Οδηγία 2004/38 και το πρωτογενές κοινοτικό δίκαιο της ελεύθερης μετακίνησης και διαμονής των πολιτών της Ένωσης και των μελών της οικογένειάς τους.

5.6. Σύμφωνα με το άρθρο 24 των Αρχών της Yogyakarta³, καθένας έχει το δικαίωμα να ιδρύσει

56.

³ Το 2006, σε συνέχεια μιας καλά τεμηρωμένης καταγραφής των συμπεριφορών παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με πρωτοβουλία της Διεθνούς Ένωσης Νομικών και της Διεθνούς Υπηρεσίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, μία ομάδα 29 ειδικών από όλο τον κόσμο συναντήθηκε στην Yogyakarta της Ινδονησίας προκειμένου να καταρτίσει ένα σύνολο αρχών που σχετίζονται με την εφαρμογή του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του

οικογένεια, ανεξάρτητα από τον σεξουαλικό του προσανατολισμό ή την ταυτότητα του φύλου του. Υπάρχουν διάφορες μορφές οικογενειών. Καμία οικογένεια δεν πρέπει να υφίσταται άνιση μεταχείριση με κριτήριο τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή την ταυτότητα φύλου των μελών της.

5.7. Σύμφωνα με το άρθρο 2 της Οδηγίας, στην έννοια του “μέλους οικογένειας” εμπίπτει, εκτός από τον σύζυγο, και ο/η σύντροφος με τον οποίο το πρόσωπο που έχει την ιθαγένεια κράτους μέλους έχει σχέση καταχωρισμένης συμβίωσης βάσει της νομοθεσίας κράτους μέλους, εφόσον η νομοθεσία του κράτους μέλους υποδοχής αναγνωρίζει τη σχέση καταχωρισμένης συμβίωσης ως ισοδύναμη προς τον γάμο και σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται στην οικεία νομοθεσία του κράτους μέλους υποδοχής.

5.8. Η Οδηγία δεν επιβάλλει την νομοθέτηση της καταχωρισμένης συμβίωσης στα κράτη μέλη. Αναφέρει, όμως, ότι σε όποια κράτη μέλη έχει νομοθετηθεί η ισοδύναμη με το γάμο καταχωρισμένη συμβίωση, η έννοια του όρου “μέλος της οικογένειας”, καταλαμβάνει και τους συντρόφους της καταχωρημένης συμβίωσης. Στα κράτη μέλη λοιπόν που επιτρέπεται η καταχωρισμένη συμβίωση, τα πρόσωπα που έχουν συνάψει σχετικό σύμφωνο απολαμβάνουν των δικαιωμάτων της Οδηγίας 2004/38. Στην προκειμένη περίπτωση, όμως, το κράτος μέλος πρόκειται να νομοθετήσει τη δυνατότητα αυτή μόνο για τα ετερόφυλα ζευγάρια. Αυτό σημαίνει ότι τα ομόφυλα ζευγάρια στην Ελληνική Δημοκρατία αποκλείονται από τα δικαιώματα της Οδηγίας 2004/38. Ο μοναδικός λόγος για τον οποίο τα ομόφυλα ζευγάρια αποκλείονται από τα δικαιώματα της Οδηγίας 2004/38 από το νομοσχέδιο είναι το φύλο των προσώπων που συμβιώνουν και, κατ' επέκταση, ο σεξουαλικός προσανατολισμός τους. Από την αιτιολογική έκθεση του υπουργείου Δικαιοσύνης του κράτους μέλους δεν προκύπτει κανένας άλλος λόγος για την εν λόγω εξαίρεση: τα ομόφυλα ζευγάρια αποκλείονται από τα δικαιώματα του συμφώνου συμβίωσης (και της Οδηγίας 2004/38) για τον λόγο ότι είναι ομόφυλα. Τέτοιου είδους περιορισμός όμως δεν προβλέπεται από την Οδηγία. Αντίθετα, όπως εκτίθεται παρακάτω, ο αποκλεισμός των ομόφυλων ζευγαριών συνιστά αθέμιτο περιορισμό που απαγορεύεται από το κοινοτικό δίκαιο.

5.9. Σε αυτό το σημείο, πρέπει να σημειωθεί ότι σε κανένα άλλο κράτος μέλος δεν έχει νομοθετηθεί τέτοιος αποκλεισμός. Η νομοθετική αναγνώριση της καταχωρισμένης συμβίωσης ισχύει σε 12 κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Δανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Γαλλία, Γερμανία, Λουξεμβούργο,

---

ανθρώπου ως προς τον σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου. Το αποτέλεσμα ήταν οι Αρχές της Yogyakarta: ένας οικουμενικός οδηγός για τα ανθρώπινα δικαιώματα που συγκεφαλαιώνει τις ισχύουσες διεθνείς νομικές δεσμεύσεις που πρέπει να τηρούν όλα τα Κράτη [<http://www.yogyakartaprinciples.org/>] Η ελληνική έκδοση των Αρχών είναι αναρτημένη στο <http://arxesyogyakarta.wordpress.com>. Στις 14.5.2008, ο Επίτροπος των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου κ. Hammarberg απευθύνει σύσταση στα κράτη του Συμβουλίου της Ευρώπης, να ενσωματώσουν τις Αρχές στις πολιτικές τους [http://www.coe.int/t/commissioner/Viewpoints/080514_en.asp].

Ολλανδία, Ουγγαρία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Σουηδία, Τσεχία, Φινλανδία) και σε άλλα 3 κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης (Ελβετία, Ισλανδία, Κροατία). Σε όλα αυτά τα κράτη, αναγνωρίζεται η καταχωρισμένη συμβίωση ανάμεσα σε άτομα του ίδιου φύλου. **Ο αποκλεισμός των ομόφυλων ζευγαριών από το δικαίωμα καταχώρισης της συμβίωσης δεν προβλέπεται από καμία άλλη εθνική νομοθεσία που έχει καθιερώσει το θεσμό.** Η απόφαση της Ελληνικής Δημοκρατίας να εισαγάγει το θεσμό του συμφώνου συμβίωσης αποκλείοντας τα ομόφυλα ζευγάρια αποτελεί μια εξαίρεση όχι μόνο σε ευρωπαϊκό, αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο. Κανένα άλλο κράτος δεν έχει θεσπίσει την δυνατότητα των πολιτών να συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης με αποκλεισμό των ομόφυλων ζευγαριών.

5.10. Αντιθέτως, μάλιστα, σε τέσσερα κράτη της Ευρώπης (Ολλανδία, Ισπανία, Βέλγιο, Νορβηγία) έχει αναγνωριστεί νομοθετικά η δυνατότητα σύναψης γάμου ανάμεσα σε άτομα του ίδιου φύλου. Η ρύθμιση αυτή συζητείται επίσης σε άλλα δύο κράτη (Πορτογαλία, Σουηδία), ενώ ισχύει στον Καναδά, την Νότια Αφρική και ορισμένες από τις Η.Π.Α. Στην Ελλάδα, η νομοθεσία για τη σύναψη του γάμου δεν προϋποθέτει ρητή ετερότητα φύλου των μελλοντύμφων. Ωστόσο, για πρώτη φορά τελέστηκαν γάμοι ομόφυλων προσώπων μόλις το καλοκαίρι του 2008, γεγονός που προκάλεσε την παρέμβαση του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου για άσκηση ποινικής δίωξης εναντίον του Δημάρχου ο οποίος τέλεσε τους γάμους, με την κατηγορία της παράβασης καθήκοντος. Στη συνέχεια, ο κατά τόπον αρμόδιος Εισαγγελέας άσκησε αγωγή για την αναγνώριση των γάμων ως “ανυπόστατων”, υπόθεση η οποία εκκρεμεί ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Ρόδου και θα συζητηθεί ενώπιον του Δικαστηρίου αυτού τον Δεκέμβριο του 2008.

5.11. Οι δυσμενείς νομικές και πραγματικές συνέπειες της απαγόρευσης σύναψης συμφώνου συμβίωσης ανάμεσα σε ομόφυλα ζευγάρια από την νομοθεσία του κράτους μέλους, σε σχέση με τα δικαιώματα που προβλέπει η Οδηγία, αφορούν τις ακόλουθες περιπτώσεις:

(α) Δικαίωμα εξόδου

Σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 1 της Οδηγίας, με την επιφύλαξη των διατάξεων επί των ταξιδιωτικών εγγράφων που ισχύουν για τους εθνικούς συνοριακούς ελέγχους, όλοι οι πολίτες της Ένωσης οι οποίοι φέρουν ισχύον δελτίο ταυτότητας ή διαβατήριο καθώς και τα μέλη της οικογενείας τους, που δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους, τα οποία φέρουν ισχύον διαβατήριο, έχουν το δικαίωμα να εγκαταλείπουν το έδαφος κράτους μέλους προκειμένου να μεταβούν σε άλλο κράτος μέλος. Κατά την παρ. 2, καμία θεώρηση εξόδου ή άλλη ισοδύναμη διατύπωση δεν επιβάλλεται στα πρόσωπα για τα οποία ισχύει η παράγραφος 1.

Εάν ένα ομόφυλο ζευγάρι που βρίσκεται στην Ελλάδα και αποτελείται από έναν υπήκοο

κράτους της ΕΕ κι έναν υπήκοο τρίτου κράτους, δεν θα έχει το δικαίωμα να συνάψει καταχωρισμένη συμβίωση στην Ελλάδα και συνεπώς αποκλείεται από τα δικαιώματα του άρθρου 4 της Οδηγίας. Αντίθετα, ένα ετερόφυλο ζευγάρι, έχει τη δυνατότητα να συνάψει σύμφωνο συμβίωσης ή γάμο και να ασκήσει τα δικαιώματα του άρθρου 4.

(β) Δικαίωμα εισόδου

Σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 1 της Οδηγίας, με την επιφύλαξη των διατάξεων επί των ταξιδιωτικών εγγράφων που ισχύουν για τους εθνικούς συνοριακούς ελέγχους, τα κράτη μέλη επιτρέπουν την είσοδο στην επικράτειά τους σε κάθε πολίτη της Ένωσης, ο οποίος φέρει ισχύον δελτίο ταυτότητας ή διαβατήριο, καθώς επίσης και στα μέλη της οικογένειας που δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους, εφόσον φέρουν ισχύον διαβατήριο. Σύμφωνα με την παράγραφο 2, στα μέλη της οικογένειας που δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους επιβάλλεται μόνο θεώρηση εισόδου σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 539/2001 ή, ενδεχομένως, με το εθνικό δίκαιο. Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, η κατοχή ισχύοντος δελτίου διαμονής προβλεπομένου στο άρθρο 10, απαλλάσσει τα εν λόγω μέλη της οικογένειας από την απαίτηση θεώρησης. Τα κράτη μέλη παρέχουν στα εν λόγω πρόσωπα κάθε διευκόλυνση, προκειμένου να αποκτήσουν τις απαιτούμενες θεωρήσεις. Οι θεωρήσεις αυτές εκδίδονται, ατελώς, το συντομότερο δυνατόν, και βάσει ταχείας διαδικασίας. Σύμφωνα με τη παράγραφο 3, το κράτος μέλος υποδοχής δεν επιθέτει σφραγίδα εισόδου ή εξόδου στο διαβατήριο των μελών της οικογένειας που δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους, εφόσον προσκομίζουν το δελτίο διαμονής που προβλέπεται στο άρθρο 10. Σύμφωνα με την παράγραφο 4, οσάκις πολίτης της Ένωσης ή μέλος της οικογένειάς του που δεν είναι υπήκοος κράτους μέλους δεν διαθέτει τα απαιτούμενα ταξιδιωτικά έγγραφα ή, ανάλογα με την περίπτωση, την αναγκαία θεώρηση, το οικείο κράτος μέλος, πριν εφαρμόσει το μέτρο της επαναπροώθησης, παρέχει στα πρόσωπα αυτά κάθε εύλογη δυνατότητα για την απόκτηση των αναγκαίων εγγράφων ή την αποστολή τους εντός ευλόγου προθεσμίας ή προκειμένου να επιβεβαιωθεί ή να αποδειχθεί με άλλα μέσα ότι καλύπτονται από το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής.

Ωστόσο, η Ελλάδα, ως χώρα υποδοχής, όπως προαναφέρθηκε σκοπεύει να εξαιρέσει την αναγνώριση δικαιώματος σύναψης καταχωρισμένης συμβίωσης σε ομόφυλα ζευγάρια, με αποτέλεσμα τα ομόφυλα ζευγάρια που έχουν συνάψει σχετική συμφωνία σε άλλο κράτος μέλος, να μην μπορούν να ασκήσουν στην Ελλάδα τα παραπάνω δικαιώματα εισόδου. Αντίθετα, τα ετερόφυλα ζευγάρια που έχουν συνάψει σχετική συμφωνία σε άλλο κράτος μέλος μπορούν να ασκήσουν τα παραπάνω δικαιώματα εισόδου στην Ελλάδα, καθώς αποτελεί κράτος υποδοχής που αναγνωρίζει το σύμφωνο συμβίωσης ανάμεσα σε ετερόφυλα ζευγάρια.

(γ) Δικαίωμα διαμονής έως τρεις μήνες

Σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 1 της Οδηγίας, οι πολίτες της Ένωσης έχουν δικαίωμα διαμονής στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους για χρονικό διάστημα έως τρεις μήνες χωρίς κανένα όρο ή διατύπωση πέραν της απαίτησης κατοχής ισχύοντος δελτίου ταυτότητας ή διαβατηρίου. Σύμφωνα με την παράγραφο 2, οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται και στα μέλη της οικογένειας που είναι κάτοχοι ισχύοντος διαβατηρίου, δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους και συνοδεύουν ή πηγαίνουν να συναντήσουν τον πολίτη της Ένωσης.

Με την θέσπιση, όμως, του νομοσχεδίου, η Ελλάδα δεν θα αναγνωρίζει, ως κράτος υποδοχής, την καταχωρισμένη συμβίωση ανάμεσα σε ομόφυλα ζευγάρια, με αποτέλεσμα, εάν ένα πρόσωπο που δεν είναι υπήκοος κράτους μέλους ΕΕ συνοδεύει ή πηγαίνει να συναντήσει τον καταχωρισμένο (σε άλλο κράτος μέλος) ομόφυλο σύντροφό του στην Ελληνική επικράτεια, δεν θα έχει τα δικαιώματα του άρθρου 6 της Οδηγίας. Αντίθετα, εάν ένα πρόσωπο που δεν είναι υπήκοος κράτους μέλους συνοδεύει ή πηγαίνει να συναντήσει τον καταχωρισμένο ετερόφυλο σύντροφό του στην Ελληνική επικράτεια, έχει τα δικαιώματα του άρθρου 6, επειδή η νομοθεσία του κράτους υποδοχής θα αναγνωρίζει την καταχωρισμένη συμβίωση.

(δ) Δικαίωμα διαμονής άνω των τριών μηνών

Σύμφωνα με το άρθρο 7 παρ. 1 της Οδηγίας, όλοι οι πολίτες της Ένωσης έχουν δικαίωμα διαμονής στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των τριών μηνών, εφόσον: α) είναι μισθωτοί ή μη μισθωτοί στο κράτος μέλος υποδοχής, ή β) διαθέτουν επαρκείς πόρους για τον εαυτό τους και τα μέλη των οικογενειών τους, ούτως ώστε να μην επιβαρύνουν κατά τη διάρκεια της περιόδου παραμονής τους το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας του κράτους μέλους υποδοχής, καθώς και πλήρη ασφαλιστική κάλυψη ασθενοείας στο κράτος μέλος υποδοχής, ή γ) έχουν εγγραφεί σε ιδιωτικό ή δημόσιο ίδρυμα, εγκεκριμένο ή χρηματοδοτούμενο από το κράτος μέλος υποδοχής βάσει της νομοθεσίας ή της διοικητικής πρακτικής του, για να παρακολουθήσουν κατά κύριο λόγο σπουδές, συμπεριλαμβανομένων μαθημάτων επαγγελματικής κατάρτισης, και διαθέτουν πλήρη ασφαλιστική κάλυψη ασθενοείας στο κράτος μέλος υποδοχής και βεβαιώνουν την αρμόδια εθνική αρχή, με δήλωση ή με ισοδύναμο μέσο της επιλογής τους, ότι διαθέτουν επαρκείς πόρους για τον εαυτό τους και τα μέλη της οικογένειάς τους, ούτως ώστε να μην επιβαρύνουν το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας του κράτους μέλους υποδοχής κατά τη διάρκεια της παραμονής τους, ή δ) είναι μέλη της οικογένειας τα οποία συνοδεύουν ή πηγαίνουν να συναντήσουν πολίτη της Ένωσης που πληροί τους όρους που αναφέρονται στα στοιχεία α), β) ή γ). Σύμφωνα με την παρ. 2, το δικαίωμα διαμονής που προβλέπεται στην παράγραφο 1 εκτείνεται στα μέλη της οικογένειας τα οποία δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους, όταν συνοδεύουν ή πηγαίνουν να συναντήσουν, στο κράτος

μέλος υποδοχής, τον πολίτη της Ένωσης και εφόσον ο εν λόγω πολίτης πληροί τους όρους που αναφέρονται στην παράγραφο 1 στοιχεία α), β) ή γ). Κατά την παρ. 3, για τους σκοπούς της παραγράφου 1 στοιχείο α) η ιδιότητα του μισθωτού ή του μη μισθωτού διατηρείται για τον πολίτη της Ένωσης που δεν είναι πλέον μισθωτός ή μη μισθωτός στις ακόλουθες περιπτώσεις: α) αν ο ενδιαφερόμενος είναι προσωρινά ανίκανος προς εργασία εξαιτίας ασθένειας ή ατυχήματος· β) αν ο ενδιαφερόμενος έχει καταγραφεί δεόντως ως ακουσίως άνεργος, έχοντας ασκήσει επαγγελματική δραστηριότητα άνω του ενός έτους, και έχει καταγραφεί ως πρόσωπο το οποίο αναζητεί εργασία στην αρμόδια υπηρεσία απασχόλησης· γ) αν ο ενδιαφερόμενος έχει καταγραφεί δεόντως ως ακουσίως άνεργος μετά τη λήξη ισχύος της σύμβασης εργασίας ορισμένου χρόνου με διάρκεια μικρότερη του ενός έτους ή αφού κατέστη ακουσίως άνεργος κατά τη διάρκεια των πρώτων δώδεκα μηνών και έχει καταγραφεί στην αρμόδια υπηρεσία απασχόλησης ως πρόσωπο το οποίο αναζητεί εργασία. Στην περίπτωση αυτή, η ιδιότητα του εργαζομένου διατηρείται επί χρονικό διάστημα που δεν μπορεί να είναι μικρότερο του εξαμήνου· δ) αν ο ενδιαφερόμενος παρακολουθεί μαθήματα επαγγελματικής κατάρτισης. Εκτός εάν ο ενδιαφερόμενος είναι ακουσίως άνεργος, η διατήρηση της ιδιότητας του εργαζομένου προϋποθέτει την ύπαρξη σχέσης μεταξύ της προηγούμενης επαγγελματικής δραστηριότητας και της κατάρτισης. Σύμφωνα με την παρ. 4, κατά παρέκκλιση από την παράγραφο 1 στοιχείο δ) και την παράγραφο 2 μόνο ο / η σύζυγος, ο καταχωρισμένος σύντροφος που προβλέπεται στο άρθρο 2 παράγραφος 2 στοιχείο β) και τα συντηρούμενα τέκνα έχουν δικαίωμα διαμονής ως μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, ο οποίος πληροί τους όρους της παραγράφου 1 στοιχείο γ). Το άρθρο 3 παράγραφος 2 ισχύει για τους συντηρούμενους απευθείας ανιόντες, καθώς και εκείνους του (της) συζύγου ή του καταχωρισμένου συντρόφου.

Στην Ελλάδα, όμως, τα δικαιώματα του άρθρου 7 της Οδηγίας θα ισχύουν μόνο για τους ετερόφυλους καταχωρισμένους συντρόφους πολιτών της Ένωσης, καθόσον με το νομοσχέδιο η Ελλάδα ως κράτος υποδοχής δεν θα αναγνωρίζει τα καταρτισθέντα σε άλλα κράτη μέλη σύμφωνα συμβίωσης ανάμεσα σε ομόφυλα ζευγάρια, αποκλείοντας έτσι από τα αντίστοιχα δικαιώματα κοινοτικού δικαίου όσους έχουν καταχωρίσει ομόφυλη συμβίωση σε άλλο κράτος μέλος και επιθυμούν να διαμείνουν στην Ελλάδα.

(ε) Δελτίο διαμονής για τα μέλη της οικογένειας που δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους

Κατά το άρθρο 9 της Οδηγίας, τα κράτη μέλη χορηγούν στα μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης τα οποία δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους δελτίο διαμονής, εφόσον η προβλεπόμενη διάρκεια παραμονής τους υπερβαίνει τους τρεις μήνες. Κατά το άρθρο 10 παρ. 1 της Οδηγίας, το δικαίωμα διαμονής των μελών της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, τα οποία δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους, πιστοποιείται με τη χορήγηση εγγράφου το οποίο καλείται «Δελτίο διαμονής

μέλους της οικογένειας ενός πολίτη της Ένωσης», το αργότερο εντός εξαμήνου από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης. Η βεβαίωση υποβολής της αίτησης για τη χορήγηση δελτίου διαμονής χορηγείται αμέσως. Κατά το άρθρο 11 παρ. 1, η διάρκεια ισχύος του δελτίου διαμονής που προβλέπεται στο άρθρο 10 παράγραφος 1 είναι πέντε έτη από την ημερομηνία χορήγησης ή για την προβλεπόμενη περίοδο παραμονής του πολίτη της Ένωσης, εφόσον η εν λόγω περίοδος είναι μικρότερη των πέντε ετών. Κατά την παρ. 2, η ισχύς του δελτίου διαμονής δεν θίγεται από προσωρινές απουσίες που δεν υπερβαίνουν τους έξι μήνες ετησίως ούτε από απουσίες μεγαλύτερης διάρκειας για την εκπλήρωση υποχρεωτικής στρατιωτικής θητείας ή από μία απουσία δώδεκα συναπτών μηνών κατ' ανώτατο όριο για σοβαρούς λόγους, ιδίως εγκυμοσύνη και μητρότητα, σοβαρή ασθένεια, σπουδές ή επαγγελματική κατάρτιση ή τοποθέτηση σε άλλο κράτος μέλος ή τρίτη χώρα.

Το δικαίωμα αυτό δεν μπορεί να ασκηθεί στην Ελλάδα για τους ομόφυλους συντρόφους που έχουν καταχωρίσει τη συμβίωσή τους σε άλλο κράτος μέλος, καθόσον η Ελλάδα ως κράτος υποδοχής θα αναγνωρίζει μόνο την καταχωρισμένη συμβίωση ετερόφυλων συντρόφων. Ούτε βέβαια θα μπορέσουν να καταρτίσουν σύμφωνο συμβίωσης στην Ελλάδα, ώστε να τους αναγνωριστούν τα δικαιώματα διαμονής. Αντίθετα, εάν πρόκειται για ετερόφυλους συντρόφους, έχουν την δυνατότητα να καταρτίσουν και στην Ελλάδα σύμφωνο σύμβιωσης ή γάμο, ώστε να τους αναγνωριστούν τα παραπάνω δικαιώματα διαμονής.

(στ) Διατήρηση δικαιώματος από μέλη της οικογένειας, σε περίπτωση θανάτου, αναχώρισης του πολίτη ή λήξης της καταχωρισμένης συμβίωσης

Κατά το άρθρο 12 παρ. 1 της Οδηγίας, ο θάνατος του πολίτη της Ένωσης ή η αναχώρησή του από το κράτος μέλος υποδοχής δεν θίγει το δικαίωμα διαμονής των μελών της οικογένειάς του τα οποία είναι υπήκοοι κράτους μέλους. Πριν από την απόκτηση δικαιώματος μόνιμης διαμονής, οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να πληρούν τους όρους που καθορίζονται στο άρθρο 7 παράγραφος 1 στοιχεία α), β), γ) ή δ). Κατά την παρ. 2, ο θάνατος πολίτη της Ένωσης δεν συνεπάγεται απώλεια του δικαιώματος διαμονής των μελών της οικογένειάς του, τα οποία δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους και διαμένουν στο κράτος μέλος υποδοχής ως μέλη της οικογένειας επί ένα έτος τουλάχιστον πριν από τον θάνατο του πολίτη της Ένωσης. Τα εν λόγω μέλη της οικογένειας διατηρούν το δικαίωμα διαμονής αποκλειστικά σε προσωπική βάση. Κατά την παρ. 3, η αναχώρηση του πολίτη της Ένωσης από το κράτος μέλος υποδοχής ή ο θάνατός του δεν συνεπάγεται απώλεια του δικαιώματος διαμονής των τέκνων του ή του γονέα ο οποίος έχει πράγματι την επιμέλεια των τέκνων, ανεξαρτήτως ιθαγένειας, εφόσον τα τέκνα διαμένουν στο κράτος μέλος υποδοχής και είναι εγγεγραμμένα σε εκπαιδευτικό ίδρυμα με σκοπό την πραγματοποίηση σπουδών, έως την ολοκλήρωση των σπουδών τους. Σύμφωνα με το άρθρο 13, η

λήξη της καταχωρισμένης συμβίωσης του πολίτη της Ένωσης κατά τα αναφερόμενα στο άρθρο 2 παράγραφος 2 στοιχείο β) δεν θίγει το δικαίωμα διαμονής των μελών της οικογένειάς του, τα οποία είναι υπήκοοι κράτους μέλους. Η λήξη της καταχωρισμένης συμβίωσης κατά τα αναφερόμενα στο άρθρο 2 παράγραφος 2 στοιχείο β) δεν συνεπάγεται απώλεια του δικαιώματος διαμονής των μελών της οικογένειας του πολίτη της Ένωσης τα οποία δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους, στις ακόλουθες περιπτώσεις: α) αν η καταχωρισμένη συμβίωση διήρκεσε, έως της καταχωρισμένης συμβίωσης κατά τα αναφερόμενα στο άρθρο 2 παράγραφος 2 στοιχείο β), τρία έτη τουλάχιστον, εκ των οποίων το ένα έτος στο κράτος μέλος υποδοχής, ή β) αν η επιμέλεια των τέκνων του πολίτη της Ένωσης έχει ανατεθεί στο / στη σύντροφο που δεν είναι υπήκοος κράτους μέλους βάσει συμφωνίας μεταξύ των συζύγων ή των συντρόφων κατά τα αναφερόμενα στο άρθρο 2 παράγραφος 2 στοιχείο β), ή με δικαστική απόφαση, ή γ) αν τούτο υπαγορεύεται από ιδιαιτέρως δυσχερείς καταστάσεις, όπως σε περίπτωση που το μέλος της οικογένειας κατέστη θύμα οικογενειακή βίας ενόσω υφίστατο η καταχωρισμένη συμβίωση, ή δ) αν ο/η σύντροφος που δεν είναι υπήκοος κράτους μέλους απολαύει, βάσει συμφωνίας μεταξύ των συζύγων ή των συντρόφων κατά τα αναφερόμενα στο άρθρο 2 παράγραφος 2 στοιχείο β), ή με δικαστική απόφαση, του το δικαίωμα επικοινωνίας με τα τέκνα, υπό τον όρο ότι το δικαστήριο έκρινε ότι οι επισκέψεις πρέπει να πραγματοποιούνται στο κράτος μέλος υποδοχής και για όσο διάστημα απαιτείται. Τα εν λόγω μέλη της οικογένειας διατηρούν το δικαίωμα διαμονής αποκλειστικά σε προσωπική βάση.

Όπως προεκτέθηκε όμως, τα δικαιώματα αυτά, εάν θεσπιστεί το σχέδιο νόμου, θα ισχύουν στην Ελλάδα μόνο για τα ετερόφυλα ζευγάρια, αφού δεν θα αναγνωρίζεται σε αυτό το κράτος υποδοχής το σύμφωνο συμβίωσης που έχει τυχόν συναφθεί ανάμεσα σε ομόφυλα ζευγάρια σε άλλο κράτος μέλος, αλλά ούτε θα έχουν και το δικαίωμα να συνάψουν σύμφωνο συμβίωσης στην Ελληνική επικράτεια. Αντίθετα, τα ετερόφυλα ζευγάρια θα έχουν όλα τα ανωτέρω δικαιώματα, αφού θα αναγνωρίζετε το τυχόν συναφθέν σε άλλο κράτος σύμφωνο και θα επιτρέπεται να συνάψουν σύμφωνο συμβίωσης ή γάμο στην Ελληνική επικράτεια.

(ζ) Δικαίωμα μόνιμης διαμονής

Κατά το άρθρο 16 της Οδηγίας, οι πολίτες της Ένωσης οι οποίοι έχουν διαμείνει νομίμως για συνεχές χρονικό διάστημα πέντε ετών στο κράτος μέλος υποδοχής έχουν δικαίωμα μόνιμης διαμονής στην επικράτειά του. Η διάταξη αυτή εφαρμόζεται και στα μέλη της οικογένειας που δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους και τα οποία έχουν διαμείνει νομίμως με τον πολίτη της Ένωσης στο κράτος μέλος υποδοχής για συνεχές χρονικό διάστημα πέντε ετών. Κατά την παρ. 3, το αδιάλειπτο της διαμονής δεν θίγεται από προσωρινές απουσίες που δεν υπερβαίνουν

συνολικά τους έξι μήνες ετησίως, ούτε από απουσίες μεγαλύτερης διάρκειας για την εκπλήρωση υποχρεωτικής στρατιωτικής θητείας ή από μία απουσία δώδεκα συναπτών μηνών κατ' ανώτατο όριο για σοβαρούς λόγους, ιδίως εγκυμοσύνη και μητρότητα, σοβαρή ασθένεια, σπουδές ή επαγγελματική κατάρτιση ή τοποθέτηση σε άλλο κράτος μέλος ή τρίτη χώρα. Κατά την παρ. 4, αφής στιγμής αποκτηθεί, απώλεια του δικαιώματος μόνιμης διαμονής επέρχεται μόνο σε περίπτωση απουσίας από το κράτος μέλος υποδοχής για χρονικό διάστημα που υπερβαίνει τα δύο συναπτά έτη. Κατά το άρθρο 18, τα μέλη οικογένειας που δεν είναι πολίτες κράτους μέλους αποκτούν το δικαίωμα μόνιμης διαμονής εάν διαμείνουν νομίμως για χρονικό διάστημα πέντε συναπτών ετών στο κράτος μέλος υποδοχής. Σύμφωνα με το άρθρο 19, αφού εξακριβώσουν τη διάρκεια της παραμονής, τα κράτη μέλη χορηγούν στους δικαιούχους μόνιμης διαμονής πολίτες της Ένωσης, κατόπιν αιτήσεώς των, έγγραφο που πιστοποιεί τη μόνιμη διαμονή τους. Το έγγραφο που πιστοποιεί τη μόνιμη διαμονή εκδίδεται το συντομότερο δυνατόν. Κατά το άρθρο 20, τα κράτη μέλη χορηγούν στα δικαιούχα μόνιμης διαμονής μέλη της οικογένειας που δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους δελτίο μόνιμης διαμονής εντός εξαμήνου από την υποβολή της αίτησης. Το δελτίο μόνιμης διαμονής ανανεώνεται αυτοδικαίως ανά δεκαετία.

Ούτε και αυτά τα δικαιώματα, όμως, θα έχουν τα ομόφυλα ζευγάρια που έχουν καταρτίσει σύμφωνο συμβίωσης σε άλλο κράτος μέλος και επιθυμούν να διαμείνουν νόμιμα στην Ελλάδα, αφού με το νομοσχέδιο το κράτος μέλος, ως χώρα υποδοχής, θα αναγνωρίζει την σύναψη συμφώνου συμβίωσης μόνο για ετερόφυλα ζευγάρια.

Συνοπτικά και σχηματικά:

- Εάν ένα ομόφυλο ζευγάρι, το οποίο βρίσκεται σε άλλο κράτος μέλος, επιθυμεί να μεταβεί και να διαμείνει στην Ελλάδα, δεν θα έχει το δικαίωμα να συνάψει σε αυτήν ένα σύμφωνο συμβίωσης, με αποτέλεσμα να μην του αναγνωρίζονται τα δικαιώματα της Οδηγίας 2004/38. Αντίθετα, **αν το ίδιο ζευγάρι ήταν ετερόφυλο, θα μπορούσε να συνάψει σύμφωνο συμβίωσης ή γάμο στην Ελλάδα και να ασκήσει τα δικαιώματα της Οδηγίας.**

- Εάν ένα ομόφυλο ζευγάρι, το οποίο έχει συνάψει σύμφωνο συμβίωσης σε άλλο κράτος μέλος, επιθυμεί να μεταβεί και να διαμείνει στην Ελλάδα, δεν θα αναγνωριστεί στο τυχόν μέλος του που δεν διαθέτει την ευρωπαϊκή ιθαγένεια η ιδιότητα του “μέλους οικογένειας”, άρα ούτε και τα δικαιώματα της Οδηγίας. Αντίθετα, **εάν το ίδιο ζευγάρι ήταν ετερόφυλο και είχε συνάψει σύμφωνο συμβίωσης ή γάμο σε άλλο κράτος μέλος, θα μπορούσε να ασκήσει τα δικαιώματα της Οδηγίας, επειδή η Ελλάδα αναγνωρίζει τα σύμφωνα συμβίωσης που συνάπτονται**

ανάμεσα σε ετερόφυλα ζευγάρια.

5.12. Από την παραπάνω ανάπτυξη προκύπτει ότι, με τη νομοθέτηση δικαιώματος σύναψης συμφώνου συμβίωσης αποκλειστικά για ετερόφυλα ζευγάρια, η Ελληνική Δημοκρατία παραβιάζει την υποχρέωσή της για πλήρη σεβασμό των δικαιωμάτων της Οδηγίας 2004/38 και των θεμελιωδών κοινοτικών ελευθεριών μετακίνησης και εγκατάστασης σε άλλο κράτος μέλος της Κοινότητας, εισάγοντας αθέμιτη διάκριση λόγω φύλου και σεξουαλικού προσανατολισμού. Εξάλλου, ο αποκλεισμός των δικαιωμάτων που εισάγει ο Έλληνας νομοθέτης για τα ομόφυλα ζευγάρια δεν είναι σύμφωνος με τους περιορισμούς που αναφέρονται περιοριστικά στο Κεφάλαιο V της Οδηγίας, οι οποίοι αφορούν μόνο την δημόσια τάξη, την δημόσια υγεία και τη δημόσια ασφάλεια. Η παράβαση αυτή θεμελιώνει αρμοδιότητα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για κίνηση της διαδικασίας του άρθρου 226 της Συνθήκης.

5.13. Παρεμφερούς περίπτωσης επελήφθη το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στη υπόθεση C-267/06 (προδικαστική απόφαση της 1.4.2008, υπόθεση *Maruko*). Η Γερμανία έχει εισάγει μεν το θεσμό της καταχωρισμένης συμβίωσης, αλλά δεν είχε λάβει μέτρα για την αναγνώριση των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων στον επιζήσαντα σύντροφο ομόφυλης συμβίωσης, μετά το θάνατο του συνταξιούχου συντρόφου. Το Δ.Ε.Κ. έκρινε ότι τα κράτη μέλη δεν έχουν μεν υποχρέωση να θεσπίσουν την καταχωρισμένη συμβίωση, αλλά όταν το κάνουν δεν θα πρέπει να εισάγουν διακρίσεις στην αναγνώριση των δικαιωμάτων που προβλέπονται από το κοινοτικό δίκαιο⁴. Η παραδοχή αυτή επαναλαμβάνεται και σε σχέδιο Οδηγίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, για την ίση μεταχείριση σε τομείς πέραν της απασχόλησης, κατά την εισηγητική έκθεση της οποίας: *“το κείμενο καθιστά σαφές ότι ζητήματα που αφορούν την οικογενειακή κατάσταση, συμπεριλαμβανομένης της υιοθεσίας, εκφεύγουν του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας. Το πεδίο αυτό περιλαμβάνει τα δικαιώματα αναπαραγωγής. Τα κράτη μέλη εξακολουθούν να είναι ελεύθερα να αποφασίζουν κατά πόσον θα θεσπίσουν και θα αναγνωρίσουν τη νόμιμα δηλωμένη συμβίωση. Ωστόσο, από τη στιγμή που το εθνικό δίκαιο αναγνωρίζει αυτές τις σχέσεις ως*

---

⁴ Βλ. ιδίως σκέψη αρ. 59 της απόφασης *Maruko*: “Ασφαλώς, η οικογενειακή κατάσταση και οι παροχές που εξαρτώνται από αυτήν είναι τομείς που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των κρατών μελών και το κοινοτικό δίκαιο δεν θίγει την αρμοδιότητα αυτή. Ωστόσο, υπενθυμίζεται ότι **τα κράτη μέλη πρέπει, κατά την άσκηση της αρμοδιότητάς αυτής, να τηρούν το κοινοτικό δίκαιο, μεταξύ άλλων, τις διατάξεις περί της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων** (βλ., κατ’ αναλογία, αποφάσεις της 16ης Μαΐου 2006, C-372/04, *Watts*, Συλλογή 2006, σ. I-4325, σκέψη 92, και της 19ης Απριλίου 2007, C-444/05, *Σταματελάκη*, Συλλογή 2007, σ. I-3185, σκέψη 23).” [Έμφραση του γράφοντος].

ανάλογες των συζυγικών σχέσεων, τότε εφαρμόζεται η αρχή της ίσης μεταχείρισης." [Έμφαση του γράφοντος].

5.14. Στην παρούσα υπόθεση, η Ελληνική Δημοκρατία δεν έχει μεν κοινοτική υποχρέωση να θεσπίσει της καταχωρισμένη συμβίωση, αλλά η απόφασή της να το κάνει δεν επιτρέπει εισαγωγή αθέμιτων διακρίσεων λόγω φύλου και σεξουαλικού προσανατολισμού, ως προς την αναγνώριση των δικαιωμάτων που προβλέπονται από το κοινοτικό δίκαιο. Εισάγοντας, όμως, τον θεσμό μόνο για τα ετερόφυλα ζευγάρια, κατ' αποτέλεσμα αποκλείει αθέμιτα τα ομόφυλα ζευγάρια από τα δικαιώματα που προβλέπει το κοινοτικό δίκαιο για την ελεύθερη μετακίνηση και διαμονή των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους.

5.15. Την παράβαση είχε επισημάνει και Μέλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Δ. Παπαδημούλης) σε ερώτησή του στις 9 Ιουνίου 2008, προς τον Επίτροπο Δικαιοσύνης, Ελευθερίας και Ασφάλειας κ. Μπαρρό:

“Τα κράτη – μέλη οφείλουν να μεταφέρουν στο εθνικό δίκαιο την Οδηγία 2004/38/EK σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών μέχρι την 30.4.2006. Δεδομένου του άρθρου 3 παρ.2 της εν λόγω Οδηγίας, που προβλέπει μεταξύ άλλων ότι το κράτος μέλος υποδοχής διευκολύνει την είσοδο και τη διαμονή του/της συζύγου, ερωτάται η Επιτροπή: Πώς η ελληνική έννομη τάξη έχει εξασφαλίσει τα δικαιώματα διαδοχής ομόφυλου ζευγαριού, που έχει συνάψει γάμο σε κράτος-μέλος και, ασκώντας το δικαίωμά του στην ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή, έχει αποκτήσει ακίνητη περιουσία στην Ελλάδα;”.

5.16. Ο Επίτροπος Δικαιοσύνης, Ελευθερίας και Ασφάλειας κ. Μπαρρό στις 25 Σεπτεμβρίου 2008 έλαβε σαφή θέση στην ερώτηση που του τέθηκε:

«Το πρόβλημα που εγείρει το Αξιότιμο Μέλος του Κοινοβουλίου προκύπτει από την μη αναγνώριση εκ μέρους της Ελλάδας των γάμων ομοφύλων, δεδομένου ότι αυτού του τύπου οι γάμοι δεν ρυθμίζονται από την ελληνική νομοθεσία.

Η οδηγία 2004/38/EK αποβλέπει στη διευκόλυνση της εισόδου και της διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής των πολιτών της ΕΕ και των μελών της οικογενείας τους. Η οδηγία δεν ασχολείται με θέματα που αφορούν την αναγνώριση της οικογενειακής κατάστασης. Η Επιτροπή έχει επίγνωση των νομικών και πρακτικών δυσχερειών που μπορεί να προκύψουν όταν ζεύγος ομοφύλων μετοικεί σε κράτος μέλος, άλλο από εκείνο στο οποίο έχει τελεστεί ο γάμος. Εξάλλου, η Πράσινη Βίβλος του 2006 αφορά τα ζητήματα που τίθενται σχετικά με τις περιουσιακές σχέσεις μεταξύ συζύγων και τις

περιουσιακές συνέπειες που έχουν άλλες μορφές ενώσεων, κάνοντας διάκριση μεταξύ αυτών ως προς τις συμβάσεις ή τις συντροφικές σχέσεις που καταχωρούνται ενώπιον δημοσίας αρχής, και τις ενώσεις *de facto*.

Βάσει των στοιχείων που συνελέγησαν κατά τη μελέτη αυτή, τα κράτη μέλη που αναγνωρίζουν τις καταχωρημένες συντροφικές σχέσεις είναι τα εξής: Δανία (1989), Σουηδία (1994), Κάτω Χώρες (1998), Βέλγιο, Ισπανία και Γαλλία (1999), Γερμανία (2000), Φινλανδία (2001), Πορτογαλία και Λουξεμβούργο (2004), Ηνωμένο Βασίλειο (2005). Μεταξύ των χωρών αυτών, η Γαλλία, το Βέλγιο, η Ισπανία, οι Κάτω Χώρες και το Λουξεμβούργο έχουν θεσπίσει νομοθεσία που επιτρέπει τη σύναψη των εν λόγω καταχωρημένων συντροφικών σχέσεων τόσο από ετερόφυλα όσο και από ομόφυλα ζεύγη. Τα άλλα αναφερόμενα κράτη μέλη προβλέπουν ειδική νομοθεσία για τις καταχωρημένες συντροφικές σχέσεις ομοφύλων ζευγών. Τέλος, πρέπει να αναφερθεί ότι οι Κάτω Χώρες, το Βέλγιο και η Ισπανία προβλέπουν την τέλεση γάμου μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου.»

5.17. Συνεπώς, όπως προκύπτει από όλα τα παραπάνω και επιβεβαιώνει ο Επίτροπος κ. Μπαρρό, η θεσμοθέτηση της εν λόγω διάταξης περί συμφώνου συμβίωσης μόνο για ετερόφυλα ζευγάρια συνιστά αποκλεισμό των ομόφυλων ζευγαριών από τις θεμελιώδεις κοινοτικές ελευθερίες της μετακίνησης και διαμονής από και προς την Ελλάδα, όπως αυτές προβλέπονται από την Συνθήκη και εξειδικεύονται με την Οδηγία 2004/38.

6. Αίτημα

Σύμφωνα με το άρθρο 226 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, αν η Επιτροπή κρίνει ότι ένα κράτος μέλος έχει παραβεί υποχρέωσή του εκ Συνθήκης, διατυπώνει αιτιολογημένη γνώμη επί του θέματος, αφού προηγουμένως παρέχει τη δυνατότητα στο κράτος αυτό να διατυπώσει τις παρατηρήσεις του. Αν το κράτος δεν συμμορφωθεί με τη γνώμη αυτή εντός της προθεσμίας που του τάσσει η Επιτροπή, δύναται η τελευταία να προσφύγει στο Δικαστήριο.

Λαμβανομένων υπόψη όλων των ανωτέρω, αιτούμαστε:

(Α) Την άμεση παρέμβαση της Επιτροπής, βάσει του άρθρου 226 της Συνθήκης ΕΚ.

(Β) Να κληθεί η Ελληνική Δημοκρατία από την Επιτροπή, ώστε να διατυπώσει τις παρατηρήσεις της επί των καταγγελλόμενων σκοπούμενων παραβάσεων.

(Γ) Να διασφαλισθεί από την Ελληνική Δημοκρατία ότι δεν θα παραβιασθούν τα

δικαιώματα που κατοχυρώνει η Οδηγία 38/2004 για τους Ευρωπαίους πολίτες, λαμβάνοντας όλα τα απαραίτητα μέτρα για την άρση των αποκλεισμών που προτίθεται να επιβάλλει στα ομόφυλα ζευγάρια.

7. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΜΕΡΗ

Η καταγγελία αυτή υποβάλλεται από τον Βασίλη Σωτηρόπουλο, δικηγόρο, για λογαριασμό της Φιλελεύθερης Συμμαχίας, κατόπιν εξουσιοδότησης του Προέδρου της, κ. Φώτη Περλικού.

8. ΣΧΕΤΙΚΑ

1. Αιτιολογική έκθεση και Σχέδιο Νόμου „Μεταρρυθμίσεις για την οικογένεια, το παιδί, την κοινωνία και άλλες διατάξεις” [πηγή: www.ministryofjustice.gr].
2. Παρατηρήσεις της Εθνικής Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στο Σχέδιο Νόμου “Μεταρρυθμίσεις για την οικογένεια, το παιδί, την κοινωνία και άλλες διατάξεις”. [πηγή: www.nchr.gr]
3. Καταστατικό της Φιλελεύθερης Συμμαχίας.
4. Εξουσιοδότηση του Προέδρου της Φιλελεύθερης Συμμαχίας κ. Φώτη Περλικού προς τον πληρεξούσιο δικηγόρο, για την υποβολή της παρούσας ενώπιον της Επιτροπής.

Αθήνα, 10 Οκτωβρίου 2008

Ο πληρεξούσιος Δικηγόρος

Βασίλης Σωτηρόπουλος